

«КАЗКОВИЙ КРАЙ»: АЛТАЙ У ХУДОЖНЬОМУ РЕПОРТАЖІ В. ГЖИЦЬКОГО

БИКОВА Ольга,

канд. наук із соц. комунік., доц.,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна, e-mail: o.bykova@kubg.edu.ua.

Вступ. 1920 – початок 1930-х рр. назавжди увійшли в історію України як період неймовірного розвитку культурно-мистецької сфери. Стрімкий розвиток культури сприяв поширенню репортажу, який допомагав читачам виразно, динамічно, докладно та документально точно показати уривок тогочасного життя.

Актуальність і мета. Актуальність дослідження зумовлена тим, що жанрово-стильові та тематичні особливості репортажів 1920–1930 рр. залишаються ще малодослідженими, тож потребують прискіпливого аналізу. Мета – на засадах комплексного та деталізованого аналізу дослідити специфіку створення образу Алтаю в репортажі В. Гжицького.

Методологія. Для вивчення окресленого питання використано загальнонаукові методи добору й систематизації матеріалу, порівняльний аналіз, бібліографічно-описовий, культурно-історичний, описово-аналітичний методи, а також метод узагальнення.

Результати. Ґрунтовно проаналізовано репортаж Володимира Гжицького «Алтай», який він написав після відвідання Ойротської автономної області у 1928 р. Автор обрав хронологічний тип композиції, що дозволяє йому не тільки описувати події, а й ділитися власними враженнями та думками від побаченого. В. Гжицький намагається зробити свій репортаж якомога цікавішим для читача. Саме тому він детально розповідає про природу Алтаю, ментальність, традиції та культуру місцевого населення. Мова репортажу надзвичайно проста, неформалізована. Складається з враження, що репортер просто говорить зі своїми читачами й доносить до них необхідну інформацію.

Висновки. Літературний репортаж на мандрівну тематику В. Гжицького «Алтай», незважаючи на більш ніж дев'яносто років із часу написання, із цікавістю читається й сьогодні. Спостереження В. Гжицького самобутні, не повторюють загальновідомих істин – вони несподівані і завжди захопливі. Живий опис усього того, що побачив репортер, із його емоціями, почуттями, враженнями, дозволяє читачам відчувати особисту присутність автора, його «я». А завдяки наявності великої кількості фактичного матеріалу цей репортаж особливо цінний ще й тим, що допомагає відчутти дух тогочасної епохи.

Ключові слова: літературний репортаж, мандри, ойроти (алтайці), Алтай, автор.

Вступ. 1920 – початок 1930-х рр. назавжди увійшли в історію України як період неймовірного розвитку, відкриттів і сподівань у культурно-мистецькій сфері. У ці роки «пробуджені національною революцією та перспективою нового відродження, письменники намагалися реалізувати свій творчий потенціал у щойно відкритому для них літературному просторі, незважаючи на руйнівне тиснення комуністичної диктатури» [14, с. 257].

«Покоління “червоного ренесансу” шукало нових форм для втілення нових ідей» [15, с. 5], тож особливої поширеності в ті роки набуває літературний репортаж як «перший прояв метамистецтва» [15, с. 11]. Стрімкий розвиток культури, пов'язаний із про-

цесом особливого інтересу до невідомих або маловідомих куточків України та світу, сприяв поширенню цього жанру, який допомагав читачам виразно, динамічно, докладно та документально точно показати уривок тогочасного життя.

Тогочасні критики відзначали, що художній (літературний) мандрівної тематики репортаж перебуває на межі між літературою та журналістикою та називали його переваги – «прозаїчне, ділове ставлення до речей, чіткість ідеологічних завдань, матеріяломісткість конструкції» [12, с. 57].

Жанрово-стильові та тематичні особливості репортажів кінця 1920-х – початку 1930-х рр. залишаються ще малодослідженими, а тому потребують прискіпливого аналізу, адже ці тексти справедливо вважаються невід’ємною частиною історії національної журналістики. Це й визначає *актуальність* нашого дослідження.

Про художній репортаж у своїх дослідженнях згадують І. Прокопенко, В. Здоровега, М. Василенко, Л. Шутяк, О. Шеремет, Л. Белей та ін. М. Васьків у своїй розвідці [2] характеризує українські мандрівні нариси початку 1930-х рр., в яких йдеться про Алтай, проте матеріал В. Гжицького залишається поза увагою дослідника. Ми ж зосереджуємо свою увагу на прикметному розгляді особливостей цього жанрового різновиду крізь призму репортажистики В. Гжицького, зокрема його репортажу «Алтай», що й зумовлює *новизну* нашого дослідження.

Мета статті – на засадах комплексного та деталізованого аналізу дослідити специфіку створення образу Алтаю в репортажі В. Гжицького.

Реалізація поставленої мети передбачає розв’язання таких конкретних завдань: розглянути функціонально-виражальні характеристики репортажу «Алтай» В. Гжицького, а також дослідити його тематичне наповнення.

Об’єкт дослідження – репортаж «Алтай» В. Гжицького. *Предмет* – жанрово-стильові особливості репортажу «Алтай».

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань роботи, процес дослідження вимагав комплексного застосування таких методів, як загальнонаукові методи добору й систематизації матеріалу – стали в пригоді при відборі з широкого загалу текстів потрібних нам зразків, визначення основних завдань, які розв’язувалися під час дослідження. Для наукового осмислення історіографії та джерельної бази дослідження використано порівняльний аналіз та бібліографічно-описовий методи. Описово-аналітичний метод дозволив визначити специфіку художньої організації тексту репортажу, проблемно-тематичні пріоритети й стильові домінанти. Культурно-історичний метод забезпечив вивчення української мандрівної репортажистики в конкретний історичний період – кінець 1920-х – початок 1930-х рр. За допомогою методу узагальнення зроблено відповідні висновки.

Методологія дослідження складалась із кількох етапів. На першому – підготовчому – етапі дослідження зроблено огляд наукових праць, у яких досліджувалася жанрова специфіка літературного репортажу. За допомогою пошукового методу було сформовано перелік газетно-журнальних репортажів та репортажних збірок, у яких ішла мова про подорож на Алтай. Увагу було зосереджено на репортажі «Алтай» В. Гжицького як найбільш цікавому з них.

Подальший етап підготовки матеріалів підпорядкований пошуку, аналізу та систематизації наукових розвідок, у яких досліджується життя й творча спадщина В. Гжицького.

На наступному етапі за допомогою описово-аналітичного методу було виокремлено композиційну своєрідність репортажу «Алтай», специфіку художньої організації тексту, проблемно-тематичні пріоритети й стильові домінанти. Завершальним етапом було узагальнення результатів дослідження та формулювання відповідних висновків.

Результати й обговорення. Серед радянських регіонів Алтай викликав чи не найбільше зацікавлення в журналістів та письменників. Наприкінці 1920 – на початку 1930 рр. вийшло декілька репортажних творів про цей гірський край та його мешканців.

У журналі «Плуг» (1928. № 9) з'явилися «подорожні зариси олівцем» В. Гжицького «Алтай» [4]. У журналі «Всесвіт» (1930. № 4) було надруковано репортаж М. Слуцького «По Ойратії. Алтай» [13], у якому автор розповідає про адміністративний центр Ойротської автономної області – місто Улала, а у 1931 р. виходить документальний фільм виробництва ВУФКУ «По Ойратії», режисером та сценаристом якого також був М. Слуцький.

У 1931 р. у видавництві «Молодий більшовик» виходить книга комсомольців-робфаківців Харківського політехнічного інституту Л. Авраса, В. Іткіса, П. Шматька «Алтин-Тау (Золоті гори): подорож до далекого Алтаю» [1].

Наступного, 1932 р., з'являються «алтайські нариси» криворіжця Марка Егарта (справжнє ім'я – Мордехай Богуславський) «Переправа» (з російської переклав О. Клименко) [6], у якій автор зазначав, що йому «пощастило побачити дуже невеличку частину справжнього алтайського життя» [6, с. 3], та «дорожні нариси» учасників експедиції, організованої ЛКСМУ, В. Вовка і В. Русакова «У країні Алтин-Тау» [3].

У харківському військовому видавництві «На варті» 1933 р. вийшла книга А. Бірюкова «По Казакстанському Алтаю» [10]. «Назва книги «По Казакстанському Алтаю» вказує на те, що екскурсанти нібито мандрували тільки територією цієї республіки. Насправді вони тільки починали й закінчували свій шлях на сході Казахстану, а потім теж потрапляли в тайгу, до озер і рік теперішньої республіки Алтай» [2, с. 90].

Отож, під Алтаєм у всіх творах мається на увазі Ойротська автономна область – адміністративно-територіальна одиниця РРФСР, що існувала у 1922–1948 рр.

Подорож на Алтай для В. Гжицького була дещо спонтанною. Він узагалі захоплювався мандрями, і маршрути його творчих відряджень часто пролягали далеко за межами України. «Всюди вивчав життя, етнографію різних народів, як, до речі, і народу комі, коли вже не з власної волі був на Півночі» [11 с. 119]. Із дитинства мріяв про Азію «як про якусь казкову країну» [4, с. 45]. І нагода туди потрапити випала влітку 1928 р.: В. Гжицький, одержавши гонорар у державному видавництві за переклад із польської мови «Легенди Татр» К. Тетрамайера, вирішив податися на відпочинок до Криму чи на Кавказ. Проте його друг, письменник І. Багмут, наполягав на мандрівці незвіданими місцями. Гортаючи енциклопедію Брокгауза і Ефрона, вони спинили свій вибір на Алтай. «Прочитали який там клімат, – видався відповідним, дізнались, що нема там комарів, бо це мало теж немаловажне значення, що живуть там ойроти, народ малозвичений. Все промовляло за те, щоб їхати туди. І ми поїхали...» [5, с. 270]. Разом із ними у мандрівку на Алтай вирушив і брат І. Багмута.

Виїхавши з України «в незнаний, а такий принадний край, мріяний з дитинства, знаний тоді тільки зі скупих підручників, з репродукцій картин...» [4, с. 44] і прямуючи потягом далі на схід, автор помічає, як змінюється за вікном картина: «На обрії виростають села: руські, татарські, башкирські, вони однаково брудні, занедбані, без дерев, села, що в них справді таки ні одної деревини, а хати, як гриби порозкидані по смітнику...» [4, с. 45]; «Села брудні, дуже брудні, селяни з сохами, хатки, як купи гною» [4, с. 46]. Репортера приваблює можливість передати враження від побачених крізь вікно поїзда місць, від чарівної природи, яка контрастує з описом населених пунктів: «Мальовничі гори. Цілі в зелені. Місцями обривисті скелі звисають над залізничним полотном... Прекрасні види. Кіпці покриті ялиною рівною, як свічі. Повітря чисте, дихати легко, свіжо, але сонце зайшло, гори поволі фіолетіють, контури зливаються, сідає фіолетовий туман» [4, с. 45]. У наведеному уривку перевага надається зоровій образності. Так, автор наголошує на основних кольорах – зеленій, фіолетовій. Зорове світвідчуття проявляється й у порівнянні «ялиною рівною, як свічі», яке візуально доповнює картину Уральських гір.

Загалом пейзаж у репортажі на мандрівну тематику має важливе значення – журналіст уводить у текст описи природи, щоб точно передати простір, у якому він зараз перебуває. У репортажі змалювання певної місцевості «сприяють розкриттю ситуації,

служать фоном, на якому розгортаються події, вказують на місце і час, створюють локальний колорит, той настрій, ті почуття, які викликає природа у журналіста» [16, с. 266]. Пейзаж у репортажі завжди суб'єктивний – картини природи постають такими, якими їх побачив автор: «Гора з протилежного боку падає стрімкою стіною на кількадесят метрів вниз. Дерев у долині, велетенське каміння, село, виглядають, як дитячі іграшки... Куди оком глянь – гори, бездонні яри, широкі долини, дикі ліси, сніги. Ніде живої душі, тишина і вітер не віє. Над верхами сунуть білі хмари. Шпилі шматують їх і рване ганчір'я летить світами» [4, с. 56]. Пейзажі в репортажі В. Гжицького «Алтай» завжди лаконічні й разом із тим емоційні. Це спричинено передусім тим, що швидкий розвиток подій, динамічний темп оповіді не потребують деталізації у змалюванні краєвидів.

Шлях мандрівників пролягав за маршрутом: залізницею до Бійська, потім уверх Катунню через Улалі (столичне місто Ойротської автономної області) і селище Чемал (де розташовувалася база), далі – тайговими горами до озера Кара-кол (Чорне озеро), після цього – через Чемал й Улалі назад до Бійська.

Хронологічний тип композиції, яку обрав В. Гжицький, дозволяє не тільки відтворювати події «день за днем», а й ділитися спостереженнями, зображувати фрагменти дійсності через низку вражень, яких так багато було під час мандрівки.

Репортаж «Алтай» структурований за законами кінематографічного монтажу, за допомогою якого досягається композиційна гармонія його частин. Автор відібрав найяскравіші та найбільш значущі епізоди мандрівки й об'єднав їх в інформативну картину.

Репортаж поділяється на окремі частини, кожна з яких має влучну назву: «Чемал», «Трошки історії», «Жінка», «Релігія», «Похід на христову гору», «Юрта», «Кара-кол». У заголовках переважає тематичний підхід. Хоча трапляються й емоційні назви, які демонструють радість («Додому») чи іронію («Подорожня лихоманка», «Жертви цікавості», «Втравив у поїздочку»). Чітка і динамічна фабула репортажу сприяє цілісному, яскравому, виразному розкриттю зображуваного явища.

На початку своєї мандрівки В. Гжицький не зовсім усвідомлює всю серйозність такої експедиції. Але тривала в часі дорога («Дорога жаклива, потяг іде поволі, на кожній станції чекає дуже довго, в вагонах тісно, народу повно» [4, с. 46]), відсутність у горах транспортного сполучення («З вокзалу навантажені, як верблюди, пройшли чотири кілометри пішки до міста. Проба була дуже важка. Ми ледве долізли» [4, с. 46]) змусили автора сумніватися, чи варто було так далеко їхати. Однак про усі колізії пересування пішки, верхи на конях і різним транспортом автор розповідає емоційно, із тонким почуттям гумору, об'єктом якого часто стають і його товариші, і він сам: «Майже всю дорогу лізли рачки... Лізли над навислим камінням, що ось-ось грозило обвалитись, звисали ми над кручею тримаючись скель і чахлих кущів» [4, с. 58]. Емоційний спосіб викладу інформації у репортажі дає змогу автору по-своєму інтерпретувати те, що відбувається, висловлювати оцінки та міркування, зображати події крізь призму індивідуального сприйняття. Усе це має прагматичний сенс: долучити читача до переживання описаної події і наочно обґрунтувати ціннісні орієнтири, покладені в його основу.

Столичне місто Ойротської автономної області – Улалі, «невеличке брудне село» [4, с. 47], – теж розчарувало мандрівників. Алтайські напівкустарні туристичні бази були переповнені – і товаришам доводилося ночувати то в наметі («Ніч провели у палатці. Два спало, а один вартував. Ваня, вартуючи уночі мав інцидент з мирним Алтайцем, якого приняв за розбишаку» [4, с. 48]), то в комірці («Чесну комірку сильно зраджував запах дьогтю і інших спецій суто комірчаного гатунку. За ложе правила нам палатка, зложена вдвоє, за подушки – сідла... Єдине, що перешкоджало нам спати вночі, це шури, з якими я точив нічні бої, освічуючи поле брані електричним ліхтариком...» [4, с. 57]).

Поступово В. Гжицький уводить читачів у контекст життя на Алтаї, зосереджується на відтворенні побуту й культури алтайців. Його не так вражає «екзотична своєю

незайманістю природа, як самобутнє життя невеликого чисельно народу, аборигенів гірського краю – ойротів, з його прадавньою історією, язичницькими обрядами й віруваннями, що вже помітно руйнувалися цивілізацією ХХ століття» [7, с. 17]. Розділ «Трошки історії» – це своєрідна інтродукція, де репортер акцентує на питаннях історії, освіти, моралі, занять та побуту населення. Так, автор розповідає про політику колонізації Алтаю, яку розпочав царський уряд у ХІХ ст., примусову русифікацію та насадження християнства. Це все призводило до того, алтайці змушені були покидати насиджені місця й кочували в гори. «В пляні змішування населення та опановування теренів інших народів, туди наїхало багато росіян, які стали там панівною частиною Ойротської автономної області. Притягували туди росіян і краса природи та курортні місця» [8, с. 131]. І, як зазначає В. Гжицький, із 99 000 населення Ойротської області, «41% припадає на Алтайців, решта – руські» [4, с. 50].

Радянська влада продовжила колонізаторську політику царату – насаджувала російську мову, культуру, звичаї, боролася з шаманізмом, асимілювала автохтонів, проте робилося це все під прикриттям оптимістичних гасел подолання відсталості, неписьменності, безкультурності: «Школи набиті дітьми і всі хочуть учитися. Замість 27 шкіл місіонерських є понад 100 шкіл Радянських, але нацпробітників страшенно мало. Школи мають свої інтернати, бо аїли (села) далеко і діти змушені мешкати при школах. В нацшколах викладають Ойратською мовою. В 7 і 9 літках руською, з обов'язковим викладанням Ойратської, як предмету» [4, с. 50].

В. Гжицький всебічно знайомить читача з облаштуванням юрт алтайців, їх харчовими вподобаннями, дозвіллям та міфологією. Дуже детально автор зупиняється на відтворенні специфічних сімейних взаємин, де жінка – «предмет конче потрібний в господарстві, куплений за калім» [4, с. 50], «рабиня, що немає ніяких прав, не бере участь в громадському житті ба навіть, в релігійних обрядах» [4, с. 50]. Так, автор розповідає про звичай одруження малолітніх хлопців від 7 років із дорослими дівчатами, щоб старша за віком дружина могла забезпечувати належний догляд чоловікові-підлітку, про викрадання нареченої, про полігамію та культ дітей: «Ще одна вільність: молодший брат може жити з жінкою старшого брата, а старший вже тієї привілеї немає. Коли вмирає старший брат, то молодший повинен одружитися з його дружиною» [4, с. 51].

Деталі – найважливіший елемент репортажного матеріалу. Вони створюють емоційний фон і ритм репортажу, дозволяють автору непомітно висловити свою позицію. Саме присутність репортера на місці події накладає неповторний відбиток на його розповідь, щирість, правдивість, яку безпомилково відчуває і сприймає читач. «Як кажуть класики, деталь буде репортаж. Вона підтверджує, що репортер дійсно був на місці події і те, про що пише, – чув і бачив» [9, с. 60].

Детально розповідає В. Гжицький і про релігійні уявлення ойротів, для яких притаманний майже первісний синкретизм: «...Більшість – шаманісти. Шаман називається тут Камом, а служба його, ритуал називається Камлання. Алтайці не моляться, постів не визнають, свята тільки раз на рік перед сінокосом. Коли яке нещастя, хвороба в сім'ї, чи падіж худоби, Алтаєць кличе Кама і цей приносить відповідному богові жертву. Вірять вони в богів і духів. Найвище добре божество називається Ульгень... Найвище божество зла називається Ерлік. Цей посилає смерть... Крім цих головних є ще ціла плеяда менших божків, що заселяють дев'ять сфер небесних...» [4, с. 51]. Докладні описи обряду камлання, принесення в жертву тварини, молитви шамана привносять у репортаж національний колорит: «Кам, обстановка (ніч, гори, юрта, вогнище, незвичні обличчя), несамовиті удари в бубон, дикі викрики Кама мене так заворожили, що я сидів, як вкопаний і не моргаючи оком слідкував за ним. А він швидко піднімався, що раз вище, бо удари робились що раз частіші, піт лився йому в обличчя, він став на ноги, підскакував, тряс бубном, комусь грозив, крутився в шаленому темпі, роздуваючи полами вогнище і наповнюючи юрту їдким димом, потім знову сідав і знову барабанив»

[4, с. 53]; «Вони прив'язали коневі до кожної ноги вище копита по мотузці, розійшлись на чотири боки по два чоловіка, взяли за мотузку і почали рівночасно тягнути за них. Роздерта коняка з тяжким стоном упала на живіт. На неї сіли, зв'язали морду мотузкою, встромили палку між мотузку і скрутили ніздрі. За дві хвилини коняка згнула» [4, с. 55]. Автора не надто вразив ритуал: «Моління Кама не захоплювало. Воно тривало надто довго і через те ставало нудним» [4, с. 54], проте він зазначає, що ойроти вірили в магічні вміння шамана й часто вдавалися до його послуг.

Ойроти для В. Гжицького є своєрідним екзотичним явищем: вони переважно неписьменні, а тому вірять у всяку чортівню, перебувають у полоні забобон і архаїчних соціальних суспільних норм. У національному характері алтайців репортер підкреслює добродушність, миролюбність, гостинність, не войовничість.

Мовне оформлення відіграє важливе значення у репортажі на мандрівну тематику, оскільки є важливим чинником його привабливості для читацької аудиторії. В. Гжицький широко використовує в «Алтай» ойротську лексику, яка допомагає відтворити місцевий колорит і сприяє розкриттю національної ідентичності ойротів. У репортажі досить часто трапляються слова-реалії, що позначають страви: «Зате жінка працює. Вона веде усе хатнє господарство.: заготовляє сирчики на зиму (замість хліба), гонить араку (самогон із молока)...» [4, с. 50-51]; антропоніми: «Таку приблизно відозву випустив пастух Чет-Чалпан, загітувавши Алтайців під прапором бурханської релігії» [4, с. 50]; предмети побуту: «Кам тепер бігав довкола коня, кропив його аракою (кропило – березова галузка)» [4, с. 50-51]; музичні інструменти: «На одному стовпі з боку лежать жіночі прикраси з мушельок – серцевидні кисети на тютюн, вишиті пацьорками і музикальні струменти: допшур і екелі... На них по дві струни, звичайно волосяні. На допшурі грають пальцями, а на екелі смичком» [4, с. 53]; топоніми, які допомагають правдоподібно показати місця, де відбуваються події: «Остання більша наша екскурсія була на Кара-кол – Чорне озеро, що лежить в горах» [4, с. 57]. Такі елементи збагачують репортаж, надають йому неповторного забарвлення, вводять у світ інших, невідомих, культур та традицій. А ще вони емоційно впливають на читача, допомагають йому краще відчутися усю незвичайність та розмаїття відвіданої місцевості.

Мандрівка на Алтай наділила В. Гжицького неоціненними враженнями. Досі невідомий широкій аудиторії побут ойротів, дивовижна краса гірського краю – це все настільки його заповонило, що вже в 1929 р. в альманасі «Літературний ярмарок» (1929. № 7, № 8) вийшло перше видання його роману «Чорне озеро». Того ж, 1929 р., ДВУ випустило твір окремою книгою, а в 1930 р. роман вийшов у Москві в перекладі на російську мову й відразу викликав гостру дискусію.

Спонтанна подорож на Алтай відіграла вирішальне значення в житті В. Гжицького. У 1933 році його арештували за звинуваченням у участі у неіснуючій Українській визвольній організації. Насправді основною причиною арешту був роман «Чорне озеро», в якому побачили «викривлене» відтворення національної політики. 1934 р. В. Гжицького засудили до 10 років виправно-трудових таборів у Республіці Комі, а в 1946 р. спеціальний табірний суд знову засудив його на 4 роки. На відміну від багатьох тогочасних журналістів та літераторів, В. Гжицькому пощастило вижити в таборах і в 1956 р. його реабілітували. Опісля він видав автобіографічну трилогію «У світ широкий», «Великі надії» та «День і ніч», історичні романи «Опришки», «Кармелюк», автобіографічну повість «Слово честі», низку оповідань про природу, мемуарні нотатки та переклади. Помер 19 грудня 1973 р.

Висновки та перспективи. Літературний репортаж на мандрівну тематику В. Гжицького «Алтай», незважаючи на більш ніж дев'яносто років із часу написання, із цікавістю читається й сьогодні. Спостереження В. Гжицького самотні, не повторюють загальновідомих істин – вони несподівані й завжди захопливі. Живий опис усього того, що побачив репортер, із його емоціями, почуттями, враженнями, дозволяє читачам відчувати особисту присутність автора, його «я». А завдяки наявності великої кіль-

кості фактичного матеріалу цей репортаж особливо цінний ще й тим, що допомагає відчутти дух тогочасної епохи.

Перспективним вбачаємо подальше вивчення художніх репортажів на мандрівну тематику кінця 1920-х – початку 1930-х рр., їх жанрово-тематичних та стильових особливостей.

1. Аврас Л., Іткіс, П., Шматько В. Алтин-Тау (Золоті гори) : подорож до далекого Алтаю. Харків–Одеса : Молодий більшовик, 1931. 88 с.
 2. Васків М. Алтай в українському мандрівному нарисі 1930-х років. Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки. 2004. № 3. С. 89–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2014_3_25/
 3. Вовк В., Русаков В. У країні Алтин-Тау : дорожні нариси. Харків : Український робітник, 1932. 117 с.
 4. Гжицький В. Алтай. Плуг. 1928. № 9. С. 44–59.
 5. Гжицький В. Спогади про минуле // Спадщина: Літературне джерелознавство, текстологія. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Київ : Laurus, 2011. Т. IV. 502 с.
 6. Егарт М. Переправа. Алтайські нариси. Харків-Київ : ДВУ, Література і Мистецтво, 1932. 172 с.
 7. Мельник В. Дні і ночі Василя Гжицького. Слово і Час. 1995. № 9–10. С. 17–21.
 8. Нитченко Д. Листи письменників. Мельборн : Вид-во «Ластівка», 1992. 199 с.
 9. Павлів В. Репортаж : між фактами та емоціями. Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120 с.
 10. По Казакстанському Алтаю : дорожні нариси / упоряд. А. Б-в.; Б. м. : Військове видавництво «На варті», 1933. 16 с.
 11. Приходько І. Творчі портрети українських письменників ХХ століття : посібн. Хмельницький : Поділля, 1993. 160 с.
 12. Санович А. Книга фактів. Нова генерація, 1929. № 3. С. 56–62.
 13. Слущкий М. По Ойратії. Алтай. Всесвіт. 1930. № 4. С. 19.
 14. Собачко О. Українські літературні організації та течії в другій половині 20-х років ХХ століття. Наукові записки Інституту політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2006. Вип. 32. С. 257–280.
 15. Цимбал Я. Флірт із нарисом і фактова література // Шляхи під сонцем. Репортаж 20-х років. Київ : Темпора, 2016. С. 5–18.
 16. Шкляр В. Теорія і методика журналістської творчості : конспект лекцій. Київ : МЛП, 1999. 31 с.
1. Avras, L., Itkis, P. & Shmatko, V. (1931), *Altyn-Tau (Golden Mountains): a Trip to Distant Altai*, *Molodyj bilshovyk*, Kharkiv-Odesa, 88 p.
 2. Vaskiv, M. (2004), «Altai in the Ukrainian travel essay of the 1930s», *Literaturnyj Proces: Metodologija, Imena, Tendenciji. Filologichni Nauky* [Literary process: methodology, names, trends. Philological sciences], no. 3, pp. 89–94, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2014_3_25/.
 3. Vovk, V. & Rusakov, V. (1932), *In the Country of Altyn-Tau: Travel Essays*, *Ukrajinsjkyj robitnyk*, Kharkiv, 117 p.
 4. Hzhyskyi, V. (1929), «Altai», *Plugh [Plow]*, no. 9, pp. 44–59.
 5. Hzhyskyi, V. (2011), «Memories of the past. Heritage», *Literary source studies, textology, Instytut literatury im. T. Gh. Shevchenka NAN Ukrainy*, Laurus, T. IV, Kyiv, 502 p.
 6. Egart, M. (1932), *Crossing. Altai Essays*, DVU, *Literatura i Mystectvo*, Kharkiv-Kyiv, 172 p.
 7. Melnyk, V. (1995), «Days and nights of Vasyl Gzytskyi», *Word and Time [Slovo i Chas]*, no. 9–10, pp. 17–21.
 8. Nytchenko, D. (1992), *Letters of Writers*, *Vyd-vo «Lastivka»*, Melborn, 199 p.
 9. Pavliv, V. (2015), *Report: Between Facts and Emotions. A Practical Guide for Journalists*, *Vydavnytstvo Ukrajinsjkogho katolycjkogho universytetu*, Lviv, 120 p.
 10. *In the Kazakh Altai: travel essays (1933)*, *Vijsjkove vydavnytstvo «Na varti»*, 16 p.
 11. Prykhodko, I. (1993), *Creative Portraits of Ukrainian Writers of the 20th century: a guide for universities and schools*, *Podillja, Khmelnytsky*, 160 p.
 12. Sanovych, A. (1929), «Book of Facts», *A New Generation [Nova Gheneracija]*, no. 3, pp. 56–62.
 13. Slutskyi, M. (1939), «On Oiratia. Altai», *Universe [Universe]*, no. 4, pp. 19.

14. Sobachko, O. (2006), «Ukrainian literary organizations and currents in the second half of the 20s of the 20th century», Scientific note of the Institute of Political and Ethnonational Studies named after I.F. Curas of the National Academy of Sciences of Ukraine [Naukovi zapysku Instytutu politychnykh ta etnonacionaljnykh doslidzhenj im. I.F. Kurasa NAN Ukrajinj], vol. 32. pp. 257–280.

15. Tsybal, Ya. (2016), «Flirting with Essay and Nonfiction», Paths under the sun. Report of the 20s, Tempora, Kyiv, pp. 5-18.

16. Shkliar, V. (1999), Theory and Methodology of Journalistic Creativity: lecture notes, MILP, Kyiv, 31 p.

UDC 070:82-92]:94(571.15)

«FAIRY LAND»: ALTAY IN ARTISTIC REPORT OF V. HZYTSKY

Bykova Olha, Ph.D. (Social Communications), Docent, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine, e-mail: o.bykova@kubg.edu.ua.

ORCID – <https://orcid.org/0000-0001-7533-9277>

Introduction. The 1920s and the beginning of the 1930s forever entered the history of Ukraine as a period of incredible development of the cultural and artistic sphere. The rapid development of culture contributed to the spread of reporting, which helped readers to clearly, dynamically, in detail, and documentary accurately show a fragment of the life of that time.

Relevance and goal. The relevance of the research is determined by the fact that the genre-stylistic and thematic features of the reports of 1920–1930 are still under-researched and, therefore, require meticulous analysis.

The goal is to investigate the specifics of the creation of the image of Altai in the Ukrainian literary reportage on the travel theme «Altai» by V. Hzytsky based on a comprehensive and detailed analysis.

Methodology. To study the outlined issue, general scientific methods of material selection and systematization, comparative analysis, bibliographical-descriptive, cultural-historical, and descriptive analytical methods, as well as the method of generalization were used.

The results. Volodymyr Hzytsky's report «Altai», which he wrote after visiting the Oirot Autonomous Region in 1928, was thoroughly analyzed. The author chose a chronological type of composition, which allows him not only to describe events but also to share his impressions and thoughts from what he saw. V. Hzytsky tries to make his report as interesting as possible for the reader. That is why he talks in detail about the nature of Altai, the mentality, traditions, and culture of the local population. The language of the report is extremely simple, and informal. One gets the impression that the reporter is simply talking to his readers and conveying the necessary information to them.

Conclusions. Despite more than ninety years since it was written, V. Hzytsky's literary report on the travel subject «Altai» is read with interest even today. V. Hzytsky's observations are original, they do not repeat well-known truths – they are unexpected and always exciting. A vivid description of everything that the reporter saw, with his emotions, feelings, and impressions allows readers to feel the personal presence of the author, his «I». Thanks to the availability of a large amount of factual material, this report is especially valuable because it helps to feel the spirit of the era.

Keywords: *literary report, wanderings, Oirots (Altai), Altai, author.*

Стаття надійшла до редакції 15.02.2024

Рекомендовано до видання 11.03.2024